

Simpozij »Ecce homo«

10. svibnja 2016.

Hrvatski P.E.N. Centar, Vila Arko

Basaričekova 24

Njemački slikar Georg Grosz ciklusom *Ecce homo* iz 1923. demonstrira svoju jasnu, lijevu političku poziciju radikalnom kritikom Weimarske republike. Dominantno u stilu groteske, njegove slike, koje formalnim obilježjima koketiraju s političkom karikaturom, prikazuju beskompromisni obračun s moralnom dekadencijom te političkim oportunizmom srednje klase. Ususret izložbi njegovih radova u Modernoj galeriji, koja će se odviti u okviru projekta »Kako praksom vođeno teorijsko istraživanje u umjetničkoj izvedbi može doprinijeti hrvatskoj znanosti« 2017. godine, simpozij eponimnog naslova »Ecce homo« otvara pitanja aktualnosti umjetničke subverzije u današnjoj svjetsko-političkoj situaciji, s posebnim naglaskom na lokalni kontekst.

S namjerom pokrivanja polja izvedbenih umjetnosti u najširem smislu, izložit će se prilozi iz teatrologije, filologije, teorije i povijesti likovnih umjetnosti, teorije i povijesti književnosti, kao i umjetnički, autopoetički osvrti na prakse koje eksplicitno propituju ili se suprotstavljaju pozicijama moći.

Raspored izlaganja:

[prva sesija]

10.00-10.15 Uvodna riječ: Nadežda Čaćinovič, Sibila Petlevski

10.15-10.30 Nadežda Čaćinovič: Političko nametanje nepolitičnosti

10.30-10.45 Ivana Mance: Satira u hrvatskoj suvremenoj umjetničkoj praksi – primjeri i dileme

10.45-11.00 Frano Dulibić: Može li postojati beskompromisna i odgovorna satira?

11.00-11.20 Rasprava

11.20-11.35 Pauza

[druga sesija]

11.35-11.50 Sibila Petlevski: Izvedba satire

11.50-12.05 Tomislav Brlek: Bez mjere: satira i cenzura

12.05-12.20 Lucia Leman: Satiranje satire u Hrvata: o uzrocima i posljedicama subalterne alternative

12.20-12.40 Rasprava

12.40-12.55 Pauza

[treća sesija]

12.55-13.10 Ivana Hanaček: Politički crtež u tranziciji/Crtati tranziciju

13.10-13.25 Goran Pavlić: Satira pod političkom lupom – slučaj Brešanove *Predstave Hamleta u selu Mrduša Donja*

13.25-13.55 Finalna rasprava

14.00 Odjavna riječ: Sibila Petlevski, Nadežda Čačinović

[sažeci izlaganja]

Nadežda Čačinović

Filozofski fakultet, Zagreb

Političko nametanje nepolitičnosti

Na primjerima umjetničkih opusa i djela iz dvadesetog stoljeća izložit će se prakse političkog nametanja okvira umjetničkog stvaranja kao i modusi otpora koji su nakon toga uslijedili.

Ivana Mance

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Satira u hrvatskoj suvremenoj umjetničkoj praksi – primjeri i dileme

Namjera je izlaganja predstaviti nekoliko primjera iz hrvatske suvremene umjetničke prakse u kojima je eventualno moguće prepoznati elemente političke satire te interpretirati značenjske mehanizme pomoću kojih se postiže subverzivan efekt u odnosu na vrijednosti i identitete koji se teže dovesti u pitanje. Polazeći od teze da svaki oblik satire nužno počiva na nekom obliku pogrešnog prepoznavanja u kojem se adresirana vrijednost ili identitet pokazuju kao nužna zabluda, na nekoliko će se međusobno poetički različitih primjera propitati može li i pod kojim uvjetima biti govora o određenoj žanrovskoj konstanti (Ž. Badurina, S. Labrović, D. Martinis, i dr.). Također, interpretirajući umjetničke radove neizbježno će se postaviti pitanje o karakteru subverzivnog potencijala umjetnosti kao djelatnosti s politički ograničenim dosegom.

Frano Dulibić

Filozofski fakultet, Zagreb

Može li postojati beskompromisna i odgovorna satira?

Povodi i načini na koji satira nastaje i djeluje vrlo su različiti i kompleksni a ujedno nedovoljno istraženi. Era digitalnih medija promijenila je satiru na način da se sloboda izražavanja često shvaća kao beskonačna, ničim ograničena datost. Nepostojanje mjere u bilo kojem obliku ljudskog djelovanja i ophođenja može uzrokovati negativne posljedice, čak i terorističke napade. Nevidljive granice »dobrog ukusa« zapravo su važne i bilo bi dobro poštivati ih, no pitanje je koliko su satiričari ograničeni tim granicama. Dok će stručnjaci iz različitih područja slobodu izražavanja uvijek nanovo preispitivati, satiričari će bez obzira na političke, kulturne i ekonomske okolnosti, raditi na probijanju uvriježenih granica izražavanja, jer to je zapravo bit njihova djelovanja. Kada je riječ o političkoj satiri, vlast koja je uvijek osjetljiva reagirat će različitim oblicima cenzure, što je očiti znak slabosti te vlasti.

Sibila Petlevski

Akademija dramske umjetnosti, Zagreb

Izvedba satire

Uvodni dio izlaganja - *Izvedbeni aspekti vizualne satire: od humornog do mrtvoozbiljnog i natrag* - bavi se izvedbenim aspektima vizualne satire i humorom kao diskurzivnom praksom. Drugi dio - *Ecce Homo: izbjeglička kriza kao kriza ideje globalnog identiteta (Od Groszovog ciklusa »Ecce Homo« do ilustriranja smrti maloga Aylana* - potaknut je naslovom grafičke mape G. Grosza »Ecce Homo« koja je svojom izravnom osudom društvene hipokrizije šokirala javnost 20-ih godina dvadesetog stoljeća. Odnos likovnih umjetnika i karikaturista prema prizoru stradanja izbjegloga dječaka Aylana i medijska eksploatacija prizora smrti djeteta otvara pitanja hipokrizije dvadeset i prvoga stoljeća. Izlaganje problematizira izbjegličku krizu koja se ostvaruje istodobno kao kriza europske demokracije, kriza ideje globalnoga identiteta i kriza savjesti, dovodeći u središte rasprave pitanje (ne)mogućnosti djelovanja intelektualaca u sferi javnosti i pitanje (ne) mogućnosti mobiliziranja javnoga mnijenja i građanske solidarnosti kao općeljudske solidarnosti koja nadilazi vjerske, rasne, socijalne i političko-ideološke predrasude.

Tomislav Brlek

Filozofski fakultet, Zagreb

Bez mjere: satira i cenzura

Nije neobično što je duga povijest satire obilježena kako načelnim osporavanjima, tako i stvarnim osudama. Kako ustanoviti granice načina izražavanja koji po samoj svojoj definiciji prelazi granice? Budući da je određena pretjerivanjem, koliko daleko satira može ići pokazat će se jedino tako da se ode predaleko.

Lucia Leman

Centre for Post-Conflict Cultures, Dept of Cultures, Languages and Area Studies, University of Nottingham

Satiranje satire u Hrvata: o uzrocima i posljedicama subalterne alternative

Unatoč idealnoj historijskoj podlozi te brojnim sociopolitički diktiranim pogodnostima za razvoj satire, ta se književna vrsta nije uspjela razviti u sklopu hrvatske književnosti. Pa ipak, u hrvatskoj književnoj baštini nalazimo niz kratkih bljeskova satiričnog, koji odmah zatim tonu u melodramu ili tragediju, ili se pak razmahuju u farsu, burlesku ili tragi-grotesku. Izlaganje nudi dvojako razmišljanje o (ne)mogućnostima satire u Hrvata, uzimajući u obzir normative historijsko-povijesnih i idejno-političkih okvira, no i specifični oblik lokalnog determinizma metonimiziran nazivom »naša sredina«, te u sklopu inovativne perspektive na subalternost i/li postkolonijalnost hrvatskog subjekta u sklopu zapadnoeuropskog književnog kanona.

Ivana Hanaček

BLOK – kustoski kolektiv, Zagreb

Politički crtež u tranziciji/Crtati tranziciju

Revival suvremene ilustracije u domaćem kontekstu moguće je vezati uz pokušaj razvijanja kulturnih industrija kao dominantnog modela umjetničke proizvodnje. Vizualno atraktivan i jeftin medij lako se proizvodi bez kompleksnih produkcijskih uvjeta i složene medijacije. S druge strane, brojne visokoobrazovne institucije u likovnom polju stvorile su pravu rezervnu armiju umjetnika koji istisnuti iz elitnog polja slikarstva i prestižnih dizajnerskih projekta ilustraciju razvijaju kao svoj primarni izričaj. Ipak, kod produkcije ilustracija osim striktno rodne podjele rada vidljiv je i znatan nedostatak proizvodnje progresivnih ilustracija s jasnom antikapitalističkom ikonografijom. Izlaganje će se fokusirati na uvjete proizvodnje takvih radova polazeći od teze da je progresivnu ilustraciju nemoguće razvijati bez participacije umjetnika u političkim procesima, kolektivnog rada, adekvatne samoedukacije i suradnje s aktivističkim organizacijama i inicijativama. U tom smislu posebna pažnja bit će posvećena radovima Vasje Lebariča (Slovenija), Ivane Armanini (Hrvatska) i udruženja Kurs (Srbija).

Goran Pavlič

Akademija dramske umjetnosti, Zagreb

Satira pod političkom lupom – slučaj Brešanove *Predstave Hamleta u selu Mrduša Donja*

Slijedeći najmanji zajednički nazivnik određenja satire kao književne vrste koja ruglu izvrgava mane ili pak konkretne pojedince, Brešanova *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* nedvojbeno zadovoljava taj kriterij. Štoviše, od književne se kritike postavlja na pijedestal kao reprezentativni primjerak vrste. No ukazivanje na moralnu degeneraciju, društva ili pojedinca, inherentno pripada etičkom diskursu. Ako pokušamo to Brešanovo djelo čitati (i) kao čin političke pobune, situacija se značajno usložnjava, otvarajući prostor za povratno nijansiranje vrednovanje autorove etičke pozicije.